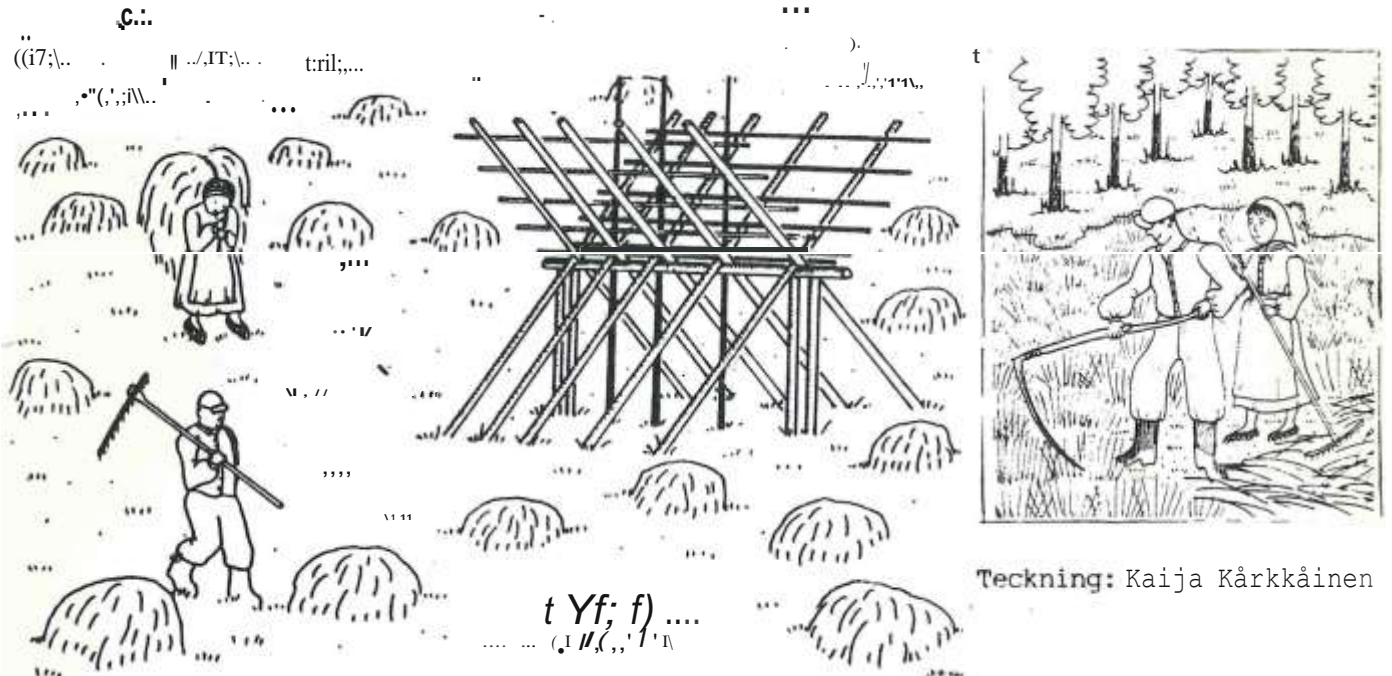

LOMMEN

Teckning: Kaija Kärkkäinen

VATTNET OCH HOVÅXTEN

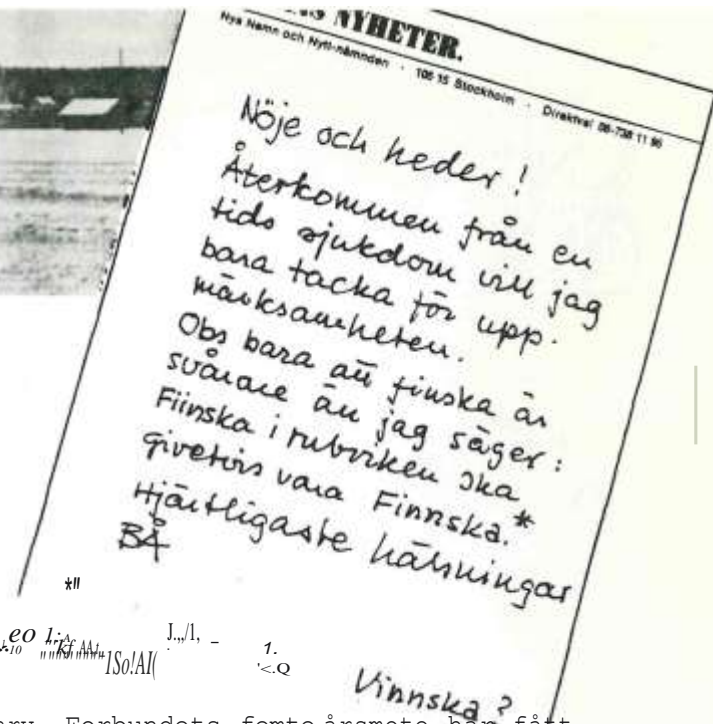
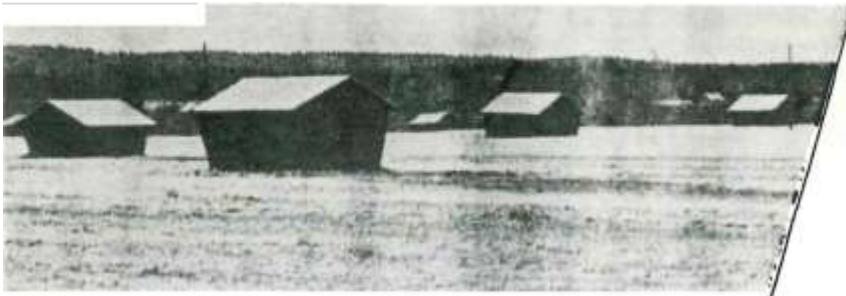
Yrjö Vasari berättade under årsmötet i Oulanka och Kuusamo ofta och gärna om vilken betydelse vattnet hade för kuusamo: >bondernas välstånd i gamla tider. För att få vinterfoder till kor och hästar tydde man sig i början mest till sjostränderna, råden och vassbestånd och öppna kårer som i många fall var ganska karga och improduktiva.

Vattnet var det huvudsakliga hjälpmedlet i kampen för att förbättra hovåxten. Darrångar och silångar skapades för att få en reglerad vattenregim på myrmarken. Med vattnets hjälp utrotade man slåtterilbrernas tråd, buskar och ris samt vitmossor. Med vattnets hjälp främjade man tillväxten hos de gras och halvgras som dog till fader åt kor och hästar. Det fina mineralmaterialet som vattnet förde med sig hade också en godsländ inverkan på ilbrken.

Darrångarna var lättast att skära. Man darrde ordentligt under vegetationens viloperiod. Man tappade ur innan tillväxten började och kunde ibland laborera med svaga dåmningar under tillväxtperioden. Håssjor på ben, "jalkasuovia", krävdes om höet skulle kunna koras hem när isen lagt sig och vinterforet kommit.

Silångsbruket krävde litet mera arbete. Bevattningen sköttes med hjälp av jordvallar och grävda fåror, som fick vattnet att sprida sig jämt över den sluttande myrens slåtterdugliga partier.

Dessa skattemetoder och den regelbundna slåttern gjorde att öppna artrika våt-slättermarker blev karakteristiska inslag i Kuusamos natur. Slåttern på naturångarna fortsatte ända in på 1950-talet. Utan fortsatt skattelse kan inte landskapskaraktären bevaras.

UR LOMMEN

Bo E Akermarks lektion i finska forra numret var nyttig. Att någån fattat att "samanlainen" är turistens viktigaste glosa hordes t ex på de lokaler som tillhandahöll "kahvi", "olut" osv. Hoppas hålsan håller i sig. KIITOKSIA PALJON!

Så är årsrn6tesserien inne på sitt andra , varv. Forbundets femte årsmote har fått bra recensioner. Den biologiska stationen i Oulanka, som sorterar under universitetet i Uleåborg, var en fornämlig plats for forläggning och forhandlingar. Nationalparkens informationslokal, där bland annat videosessionerna halls, var inte mindre fornämlig. Man väntar sig liksom inte sådana kulturmiljoer i ostra Finlands marginalbygd.

Exkursionerna knot fint ihop temata hushållning, odling och naturvetenskap. Avslutningsdagens utflykt srn6g också in turismen på ett naturligt satt. I hundra år har vildmarksturism varit en viktig inkomstkälla for invånarna i Juumaby. Natta trådrotter på vandringsstigarna kring Jyråvå vattenfall gav en tyst vittnesbord.

Skog, myr och vatten kom ståndigt åter når forsrjningsrn6jligheterna diskuteras. Bilderna på framsidan, från nationalparkens naturstig och textraderna under, ger en aning (men inte mer) om miljo, årnnen och stämning under konferensen. Tack Yrjo, Annikki, Aba, Eeva, Juha och alla andra, som sorjde for vår trivsel!

En formell redavisning av det gångna årets verksamhet och beslutet på årsmotet inleder LOMMEN denna gång. Hur styrelsen konstituerat sig syns på tidningens baksida.

Lagg narnnet MARIDALEN på minnet. En stor del av nåsta årsrn6te och medlemskonferens konrner att tillbringas där om Kjell Sandaas får som han planerar. Reservera redan nu sista helgen i maj for Norge, Oslo, Maridalen och årsmotet. Vi konrner att få mota vardagslandskapet for oss som bor i stader och tätorter med delvis nya fortecken.

Vår ordforande tar i en längre artikel upp problemet med naturgenopretning, återskapande av natur. Han ser på verksamheten med misstro, framfor allt kanske for att man valt att kalla den for "NATUR-genopretning". Det blir en fråga om bedrageri - aven självsbedrageri. Vad det galler är mojligent "naturrekonstruktion", men ånnu hellre, "NATURKONSTRUKTION". Vårdslost ordval kan vara farligare for bevarandearbetet ån någån anar.

Christer Boethius träffade vi i forra LOMMEN. Han har nu sånt oss en hålsning. Vi får folja arbetet på hans ang via ångsdagboken. Christer efterlyser också en byggnadsbeskrivning på en ångslada. Det bor vara på en som är typisk for Målardalen. LOMMEN är dock intresserad av alla uppgifter om lador och ladbruk. Hor av er!

Vinjetten får detta uppslag årur håftet "Ladan i landskapet" från Skellefteå Museum, foto Harry Lundstrom. I sarrma håfte skaldar Sture Karlsson:
"Stod Du dår mellan lingonris och åkerbår/ som ett rå mellan yxan och plogen/
som en grans for jorden och skogen/ Du var sormmarvarrrrv' Du var kall och arrrv'
Du var framtidstron / Du var råttor och getingbon / Du var ålskog och skåmt /
Du var runar på. prånt / Du var dår."

Erland Porsmose låmnar den utlovade artikeln från Island. Når ma.n låser den for-
undras ma.n over hur tått kulturlandskapets årsringar kan våxa på vissa stallen
och hur vål de kan bevaras. Med båvan kanner ma.n också hur lått alla minnen kan
spolieras i dag, med alla de tekniska och ekonomiska resurser vi har till forfo-
gande. Ett enda ogenomtånt penndrag på en plankarta och.....

Ta en extra titt på seriestrippen nederst på sidan. Den år av Joakim Braun, som
kallar den "NY START FoRMYGELBERGA". Den lanserades i Dagens Nyheter i samband
med den borgerliga valsegern i Sverige 1991.

Vi har med nå gra bokanmalningar (och en bestållningskupong). Vi har med ett tips
om en viktig konferens i Lyon: Framtiden for det europeiska kulturlandskapet. Vi
har en sida notiser om kulturmiljovård, huvudsakligen håmtade från Europarådets
bulletiner. Vi har en del annat, till exempel foljetongen om LOMMEN. Leta, lås,
och ha det trevligt.

Kom ihåg den nya postadressen till NORDISKA F6RBUNDET F6R KULTURLANDSKAP
cio Hålsinglands Museum
Storgatan 31
S-824 00 HUDIKSVALL

Kom ihåg att annåla om du åndrat adress!
Kom ihåg medlemsavgiften !

Då ses vi igen!

Nordiska Forbundet får Kulturlandskap - NFFK

Styrelsens årsberättelse 1990/1991, Oulanka, Kuusam den 24 augusti 1991.

Arsrootet 1990

Forbundets fjärde ordinarie årsroote halls i Sverige den 24 maj 1990. Platsen var Bohusläns museum, Uddevalla. Motet finns redovisat i justerat protokoll, publicerat i LOMMEN.

Tena för exkursion och seminarium i samband med årsrootet var Havets och kustens kulturlandskap och Information och kunskapsformidling. Kerstin Olsson, Bo Akerström, Roland Olin, Marianne Dalenar och Lars Strandberg svarade för arrangemanget, som fått ekonomiskt stöd av Väst kuststiftelsen och länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.

Styrelse

Det gångna året har styrelsen bestått av följande personer:

ORDFÖRANDE: Eiler Worsøe, VICE ORDFÖRANDE: Earl-Adam Hæggström, SEKRETERARE: Kelvin Ekeland, KASSÖR: Mats G Nettelbladt, Karl-Erik Frandsen, Marita Karlsson, Ann Norderhaug, Erland Porsmose och Olaf Stroh.

Styrelserooten

Under verksamhetsåret har styrelsen roots fyra gånger.

1. Bohusläns museum, Uddevalla, Sverige, 25 maj 1990.
2. Københavns universitet, Köpenhamn, Danmark, 27 oktober 1990.
3. Nato biologiska station, Mariehamn, Åland, 11 maj 1991.
4. Oulanka biologiska station, Kuusaro, Finland, 23 augusti 1991.

Arsskriften NORDISKBYGD

Forbundets årsskrift Nordisk Bygd har utkommit med sina tredje och fjärde nummer. Titlarna är "Egnen omkring Grindsted og Varbasse" och "Historisk kulturlandskap i morgendagens samfunn". Båda anknyter till 1989 års rootestena: "Skovene i Norden. Natur og Kultur". Skriften produceras i samarbete med Forlaget Bygd, Danmark. Den går ut till alla fullt betalade medlemmar.

Medlercsbladet LOMMEN

Forbundets medlercsblad "LOMMEN" har under verksamhetsåret kommit ut i två nummer. Fyra utskick om året är det närmaste letnen ekonomin har gjort att let ännu inte nåtts. Lornnen har med fånliga villkor hittills trycks av Länsstyrelsen i Södermanlands län, Sverige.

Medlercsvärkning

I LOMMEN nr 4 utlovades T-trojor till duktiga medlercsvärvare. Båst har Erland Porsmose varit som fångat upp de nya medlemmar.

Medlercstalet

Antalet betalade medlemmar redovisas i bokslutet. Fornen får inbetalning av medlercsavgiften har även under det gångna året varit ett problem. I avvaktan på att nationella postgirokonton skulle öppnas sändes inga inbetalningskort ut. Arbetet var svårare än väntat och ledde till resultat enbart i Finland. Vi forlorade förmodligen flera inbetalningar genom krånget.

Kulturlandskapskartläggning.

Forbundet har för Eiler Worsøe och Sven Thorsen sakt bidrag på 17 000 DKR från Nordiska Ministerrådet. Syftet är att inleda en publikationsserie vilken kartlägger tillståndet hos Nordens kulturlandskap. Det kan bli en katalog med exempel från de olika länderna. Svaret har drojt.

Utställning

Forbundet presenterade 1989 iden bakom sin verksamhet i en liten skarmutställning som visades vid konferensen "Kunskap i landskap". Utställningen har under året använts vid några andra arrangemang i Sverige.

Kunskapsöverföring

svenska statens naturvårdverk använder förbundet som resurs, bland annat vid faktagranskning av viss litteratur som ges ut. Forbundet presenteras i dessa publikationer .

Kursverksamhet o dyl.

Lien och slåtterängen.

I samarbete med västergötlands hembygdsförbund och Fristads folkskola ordnades den 26 - 29 juli 1990 den femte årgången av kursen "Lien och slåtterängen". Plats var Bredared, ca 1 mil nordväst om Borås i Sverige.

I samarbete med västergötlands hembygdsförbund och Alingsås naturskyddsforening ordnades den 25 - 28 juli 1991 den sjätte årgången av kursen "Lien och slåtterängen". Plats var odenas ca 2 mil söder om Alingsås i Sverige. Kurserna omfattade liens vård och användning, praktiska övningar på botaniskt intressanta ämnen, föreläsningar om det gamla odlingslandskapet, slåttergille, utfarder och garrnaldags mathållning. Ake Carlsson representerar förbundet i kursledningen.

Kulturlandskapets vård.

Tillsammans med länsstyrelsen i Södermanlands län och Nyköpings folkskola hölls den 20 - 24 augusti 1990 tredje årgången av kursen "Kulturlandskapets vård" i Sverige. Kursen riktade sig mot medlemmar i förbundet, som i sitt arbete eller i sina studier rått för problem kopplade till vården av kulturlandskapet. Den vände sig dessutom till stats- och kommunanställda, vilka arbetar med planering och/eller praktisk vård av kulturlandskapet. Plats: oknaskolan, Tystberga och trakten däromkring.

Natur- och landskapsvård

Forbundet har genom Eiler Worsøe medverkat i en kurs i Natur- och landskapsvård, som anordnats av Beder Gartnerskole, Danmark.

Island

Erland Þorsmose har varit på Island i fem dagar och lämnat information om förbundet. Han rötte bland annat akuta planeringsproblem på Laugarnes - ett styckenatur- och kulturhistoriskt värdefullt område nära Reykjavik. Forbundet har den 6 november 1990 uttalat sig **för** ett bevarande av området .

Museichef Birgitta Spur, Sigurjón Olafsson Museum, Laugnarnestanga 70, IS-105 Reykjavik, tel 1-32906, är styrelsens kontaktperson på Island.

Yttranden rrm

Forbundet har den 25 augusti 1990 till svenska regeringen yttrat sig över SOU 1990:38, översyn av naturvårdslagen rrm. Yttrandet finns refererat i LOMMEN nr 4.

Kelvin Ekeland
Sekreterare

A R S M O T E S P R O T O K O L L 1 9 9 1 •

I närvaro av 47 medlemmar höll den 24 augusti 1991
Nordiska Förbundet för Kulturlandskap - NFFK
sitt femte ordinarie årsmöte.

Plats: Oulanka biologiska station, Kuusamo, Finland.

Årsmötets öppnande

Årsmötet öppnades av ordföranden Eiler Worsøe, som hälsade de närvarande
välkomna.

Val av mötesordförande, mötessekreterare och två protokollsjusterare.

Valdes: Ordförande - Earl-Adam Hæggström
Sekreterare - Kelvin Ekeland
Protokollsjusterare - Kerstin Riessen, Jørgen Riessen.

Godkännande av dagordningen för årsmötet

Dagordningen godkändes.

Information och meddelanden.

Olaf Stroh: Styrelsen har beslutat om ett nytt betalningssystem. Det nya
betalningssystemet, för medlemsavgifter m.m., innebär bland annat att separata
nationella postgirokonton kommer att öppnas.

Kelvin Ekeland: NFFK kommer vid lämpligt tillfälle att till brukaren Uno Sevå
och agaren Gåte Nuotaniemi i (svenska) Kolari (Pajala kommun) overlåna
förbundets hedersgåva för det intresse de visat och det arbete de lagt ner på
att bevara den fornlånga silången Pyöreäoja.

Lena Bergils: NFFK kommer att i samarbete med Hålsinglands museum anordna ett
seminarium där den nya livsmedelspolitikens effekter på kulturlandskapet kommer
att behandlas. Seminariet äger rum i slutet av november i anslutning till en
utställning om Hålsinglands flora och bevarandevårda odlingsminnen i landskapet.
När närmare information sänds ut i oktober. "P

K-E Frandsen: Den ständiga europeiska konferensen för studier av det rurala
kulturlandskapet har sitt nästa möte i Lyon. NFFKs medlemmar är välkomna att
delta. Karl-Erik Frandsen är dansk kontakt. Kontakter i Sverige Birgitta Roeck-
Hansen och i Norge Ann Norderhaug.

C-A Hæggström: Nordiska miljö- och biologiska året 1990-1991 har gett bidrag till
resekostnaderna. Villkoren för vistelsen på den biologiska stationen är mycket
förmånliga. Trots en höjning av avgifterna för gäster, behöver deltagarna endast
betala 30 mark utöver anmälningsavgiften för att NFFK skall få sina kostnader
för årsmötet täckta.

Årsberättelse, bokslut och revisionsberättelse

Sekreteraren Kelvin Ekeland läste upp styrelsens årsberättelse. Revisorn Per
Grau Møller redovisade, i kassarens frånvaro, bokslutet och föredrog revisions-
berättelsen.

Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
Styrelsen beviljades ansvarsfrihet.

Val av ordförande (på två år)

Den avgående ordföranden Eiler Worsøe omvaldes för
en ny period.

seminariet blir i
början av februari
1992. Ring Lena Bergils
0650-19612, så får
du närmare besked.

Val av styrelsernedlenmar (på två år) efter de avgående

I tur att avgå var Kelvin Ekeland, Carl-Adam Hæggström, Ann Norderhaug och Erland Porsmose. Erland hade avbojt återval.

Valdes: Kelvin Ekeland, Carl-Adam Hæggström, Ann Norderhaug och Per Grau Møller.

Val av revisorer och revisorssuppleanter

Valdes: Revisorer - Claes Florgård, Gunnar Olafsson.

Revisorssuppleanter - Gerd-Birgit Tjomsland, Anders Myrtue.

Val av ledamöter i valberedningen

Valdes: Lena Bergils, Vidar Asheim, Sven Thorsen och Gunda Abonde-Wikström.

Medlemsavgift för 1991

Styrelsens förslag: Medlemsavgiften för 1991 blir **125 kronor** i dansk, norsk eller svensk valuta och **85 mark** i finsk. Familjemedlemmar betalar **30 kronor** respektive **20 mark**. Isländska medlemmar betalar till danskt konto och i dansk valuta. Systemet kan tillämpas från det att nationella postgirokonton inrättats. Detta skall ske snarast.

Motet beslutade enligt styrelsens förslag.

Nästa årsresorarrangemang

Kjell Sandaas: Norge välkomnar till 1992 års möte. Det förslags till Oslo med Maridalen mellan Nordmarka och Oslo by som en viktig replipunkt. Formodligen blir 28-31 maj mötesdagar. Alternativet är 10-12 augusti. Ansvarig är Kjell Sandaas.

Tema: Det bynære kulturlandskapet. Kostnad: Ca 330 :- NKR/dygn vid helpension.

Erland Porsmose: Danmark och Fyn tar gärna emot 1993. Ansvariga är Anders Myrtue, Per Grau Møller, Niels Hørluck Jessen och Erland Porsmose.

Tem3: Människa och natur.

övriga frågor

Caroline F. delstam önskade en presentation av deltagarna i årsmötet.

Motet enades om att en sådan borde ske redan vid den följande videovisningen.

Ake Bengtsson efterlyste en reviderad adresslista. Den gamla från 1988 är bra men med många inaktuella adresser.

Sekreteraren skall svara för att en ny version tas fram.

Anders Timberlid foreslog att en ansvarig i varje land skall finnas för att hålla adresserna aktuella och påminna de som är försumliga med medlemsavgiften.

De som tecknar de nationella postgirokontona skall även ha dessa uppgifter.

Karl-Erik Frandsen ansåg att räkenskapsåret bör sammanfalla med kalenderåret.

En sådan ändring kräver stadgörelseändring. Styrelsen skall behandla förslaget och meddela sitt förslag vid nästa årsmöte.

Kerstin Riessen framhåller det lämpliga i att styrelsens årsberättelse också innehåller en förteckning över styrelsens medlemmar.

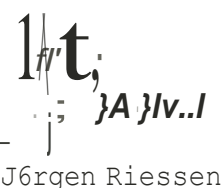
Sekreteraren skall komplettera årsberättelsen med denna uppgift.

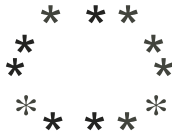

Kelvin Ekeland
Sekreterare

Juste
Kerstin Riessen

Jürgen Riessen

COUNCIL
OF EUROPE

INTERNASJONALT NYTT

Anbefalinger

Europarådets ministerkomite har formelt vedtatt tekstene til Anbefaling angående Vern av forloperer til dyrkede plantearter og Anbefaling om Naturvernopplåring i videregående jordbruksutdannelse. Tekstene kan fås fra Centre Naturopa, Conseil de l'Europe, BP 431 R6, 67006 Strasbourg, Cedex 6, Frankrike.

Landskapsvern

Det internasjonale centret for vernet landskaper (International Center for Protected Landscapes) som ble opprettet i 1989, har satt seg som oppgave å samle inn internasjonale erfaringer om landskapsvern og sarrordne nye initiativer for utvikling og vern. Jordbruksområder bør i serlig grad nyte godt av denne utvekslingen av erfaringer som Centret skal organisere med liknende områder i andre deler av verden.

Jordvern

Den Permanente Konferanse for Lokale og Regionale Myndigheter i Europa (CPLPE) har vetatt Korrrnisjon for Natur- og Kulturmiljos resolusjon om En avtale om jordvern. I denne resolusjonen beklages det at miljøvernministrene i 1990 ikke greide å enes om å vedta en slik avtale. Ministerkomiten blir derfor oppfordret til å støtte opp under bestermelsene i resolusjonen fra denne konferensen.

Belgia/Luxerri::>urg: Svartstorken

Svartstorken (*Ciconia nigra*) hekket i Ardenne i forje århundre. I begynnelsen av ao-årene ble det satt igang et prosjekt for opprettelsen av en internasjonal kjede av naturreservater for å legge forholdene til rette for en gjeninnføring av denne vakre vadefuglen i området. I første omgang ble alt tilgjengelig materiale samlet inn og det ble satt opp en liste over kjente og potensielle hekkesteder.

For øyeblikket drives det en innkjøpspolitikk som i første omgang angår 34 steder og dekker 319 hektar eng og myr. Allerede er det født unger av svartstork i Ardennene.

Frankrike: Vern av Crausletta

Verneområdet for den tørre delen av Crausletta som nylig er utpekt, dekker 11.500 hektar. Det er nesten alt det som er igjen av den steppen ("soussous"). Frankrike har hered forpliktet seg til å bevare habitatene for de saregne dyr og planter som finns her.

Island: Avgift for hoglandsturism

Hoglandssafari i det stora isländska inlandet blir allt popular:are. Nu har miljøministern deklarerat sin avsikt att inför en haglandsavgift for alla som åker tvårs over landet, for att bekosta overvakning och åtgärda skador som turisterna vållar på kånsliga marker.

Romania: Vernet av Donaudeltat

Det foreligger for øyeblikket planer om utarbeidelsen av et program for tiltak på det internasjonale plan og for opprettelsen av en stiftelse for Donaudeltat.

Sverige: Nyttåkaooe i bevarandearbetet

For att korrigerera den nedlaggnig av jordbruk som foljer på en åndrad livsmedelspolitik finns ett landskapsvårdsstod som i år år 200 miljoner SEK och 1992/93 250 miljoner SEK. Arnbulerande betesdjur kan bl i ett alternativ om det traditio--nella jordbruket upphor i områ.den med vardefullt kulturlandskap.

Tyskland: Arets fugl

Det tyske naturvernforbupdet har utpekt den grå raphona (*Perdix perdix*) till årets fugl i 1991. Rapphåna er truet både av forandringer i dens biotoper og av mekaniseringen i jordbruket.

K O M T I L F A G R E M A R I D A L

Rubrikens ord finns i en dikt av Wergeland, skreven 1841.

Henrik Wergeland var riksarkivarie. Han var också en författare med ett romantiskt språk, fylt av fantasi och bilder. Han var nationalist och ålskade Maridalen där han särskilt tydligt tyckte sig se det gudomligas närhet i det norska landskapet. Han avled endast 37 år gammal. Snart kom han att framstå som en symbol för norsk kulturell och politisk frigörelse.

Kjell Sandaas, som har huvudansvaret för årsmötet 1992, skriver i sin första inbjudan att "mange har fulgt Wergelands oppfordring om å oppleve dette bakstrevske, trauste og garmeldagse kulturlandskapet med sine natur- og kulturskatter: Jettegryter, sjeldene planter, truede biller, sårbare fugler, elveperlmusling, oter og annet som hører plante- og dyrelivet til. Mer synlig og fatbert for folk flest er nok det menneskeskapte jordbrukslandskapet, middelalders kirkeruinen, gårdstunene, husmannsplassene, Ankerveien, Greveveien, fløtningsanleggene, skjønnheten og harmonien. Gravhauger og andre forninner har vi bare såvidt begynt å avdekke."

Kjell fortsätter, något mera i ronn, "men bakom synger skogene, på frarmarsj i urgarnel beitemark og åkermark. Bygdamtørkner i skyggen av regimentale storgraner av utanlands opprinnelse. Og nedenfra banker byen med det store hjertet på: **BYUTVIKLING!** Som sprikende fingreruver høyhusene på

Brekke og Kjelsås mot hirmelen og minner

oss om storbyens påtrengende nærhet. Til nå har hensynet til hovedstadens drikkevann stått ertot alle angrep, men forståelsen for at vann er menneskets viktigste næringsmiddel er forbausende lav."

DET BYNÆRE KULTURLANDSKAPET hverdagslandskapet for de fleste av oss som bor i byer og tettsteder. Neste års tenB vill fokusere på restene - som fortsatt ligger som ubebygd mark rundt byene våre. Ofte er de frodigste og rikeste jordbruksbygdene borte nå. Blitt en bydel i byen. Bare navnet og hovedbygningen lever videre som barnehage eller grendehus! Så også i Oslo. Men her, som i de fleste andre større byer i Norden, ligger verdifulle rester av den tidligere bygden tilbake, under stadig press fra utviklingskreftene. Vi skal se særskilt på Maridalens landskap trusler og muligheter, men også de fjernere skogsplassene innenfor i Nordmarka.

VELKOMMEN til årsmøtet 1992, i Norge.

Kontaktperson: Kjell Sandaas
Miljøetaten
S:t Olavss plass 5
N-0165 OSLO

Tel 02-369701
Fax 02-369703

RESERVERA REDAN NU
VECKA 22 FoR
A R S M 6 T E T.

Naturpleje og naturgenopretning - oversigt, problematik

Vi starter med marginaljord - opgiven landbrugsjord - og rekonstruerer den ønskede naturtype - hvis vi magter det.

Når et areal, der har været anvendt på en eller anden måde, overlades til sig selv, gror det til. Det sker på forskellig måde alt efter de edafiske forhold. Hver biotoptype gror til med vækster, der efterfølger hinanden på typisk vis. På tør bund ender det med skov, på fugtig bund ender det med sumpskov, og på meget våd bund måske med mose.

BEGREBER

Vi har en smule egentlig vild, dvs. ikke i lang tid kulturpåvirket natur, tilbage, hvor forandring kun sker langsomt på grund af dybtgående begivenheder som klimasvingninger og ændringer i vand-spejlet. Resten af det, som vi kalder natur, udgøres af tidligere landbrugsarealer fra før udskiftningen i tiden omkring 1800. Den slags områder er særligt bevaret, hvor de længe har været i drift. Når man har med gamle landbrugsområder som høenge, heder eller overdrev at gøre, kan man gerne tale om istandsættelsen som naturpleje. Det forudsætter selvfølgelig, at områderne endnu kan erkendes som det, de var lige forud. Kan man ikke det, må istandsættelsen betegnes genopretning. Det gælder dog kun, hvis man ved, hvad der var i området, sidst det kunne

kaldes natur. Hvis man ikke ved det, må man tale om naturrekonstruktion eller måske endda om naturkonstruktion.

BETEGNELSERNE ER IKKE ENTYDIGE

Så længe som det drejer sig om naturpleje, ligger målet lige for. Man plejer en konkret type landskab. Det gøres med metoder som ligner fortidens, eller hvor resultatet i det mindste opretholder eller får lignende biologiske egenskaber med voksesteder for bestemte plantearter og levested er for særlige dyrearter.

Hvor man har med åben pløjjord at gøre som gamle marker eller kulturgræssange, må man selv bestemme, hvilket landskab man vil have på stedet. Men man må vælge det biologisk mulige. Det kræver betydeligt detaljekendskab til metodernes virkninger.

Har man at gøre med vandområder, ser problemerne med istandsættelse anderledes ud. En bæk kan plejes mindre hårdt, det kan betegnes vandløbspleje. En grøft kan bugtes til et nyt, omend nægt kunstigt vandløb uden naturens sediment. Det samme er tilfældet med rørlagte vandløb. I begge disse tilfælde er der i bogstaveligste forstand tale om naturgenopretning.

Genoptager man stævningsskoven i en tidligere stævningsskov, kan man kalde det naturpleje, men det er naturpleje i en gammel type af kulturskov – det kan kaldes selvmodsigende. På samme måde forholder det sig med gamle græsningsskove. Hvis den gammeldags kulturskov er stærkt sammengroet, kan man nok tale om naturgenopretning.

Man vil således forstå, at begreber som naturpleje, naturgenopretning, istandsættelse, restaurering osv. ikke altid er entydige ting. Det har da også vist sig, at de folk, der giver sig af med den slags arbejder, benytter betegnelserne højst forskelligt.

VEJE FREM

Det er kun få procent af den danske såkaldte natur, der gøres til genstand for pleje. Ingen behøver at frygte, at der ikke til stadighed vil være en masse arealer, der er overladte til naturens egen udvikling. Tilsvarende vil genopretning af natur kendt fra tidligere perioder næppe tage noget foruroligende omfang. Det sætter økonomien grænse for. Det er dyrt at købe jord op til at lave eller genskabe en sø. Endnu dyrere er genopretning af kapitaliserede større vandløb som Skjem A med omfattende entreprenørarbejder.

Så længe som man har et nogenlunde entydigt mål for øje, kan man diskutere metoder og foretage undersøgelser. En form for resultat vil kunne overskues, selv om vejen er lang og trang. Står man derimod med en bar mark i et marginaljordsområde eller med en helt kunstig kanal, står man overfor at skulle finde på en mulig form for ny natur. Måske kan det ske med udgangspunkt i naget, man mener, der engang var på stedet. Man kan også tage forbilleder i andre lokaliteters natur. Således kan man på god jord frembringe en fast græsgang af overdrevstype. På dårlig jord bliver den af hedetype. Det er ikke så svært her at få gode resultater, hvis man tager ved lære af ældre perioders landbrugsmetoder. Med vådområder ødelagte af dræning og andre omvæltninger kan det blive vanskelige konstruktioner.

Lad os gå ud fra, at der med pleje eller istandsættelse af natur kan opnås gode resultater i rimelig udstrækning og på arealer, som produktionslivet kan undvære. Alligevel vil det kun selv i bedste fald komme til at andrage mådelige arealer. De

øvrige meget større områder kan man næppe magte eller forsvare at tilbageføre til naturen. Her står for megen økonomi på spil. Det vil sige, at man nødes til at gøre hovedparten af disse områder produktive. Lad så være at det bliver lavproduktivt. På en del arealer vil kunne produceres skov. Og den skov kan blive god natur, dersom den anlægges rigtigt. Andre arealer kan udlægges til græsning, der kan optage store dele af åbent land på dårlig bund.

Mange taler med optimisme om naturgenopretningen og dens resultater. Jeg er bange for, at de ikke i alle tilfælde, ja næsten aldrig, får resultaterne at se med det samme. Tilplanter man således et åbent område med skov, så viser svenske opgørelser, at i Sydsverige er der efter 60 års forløb ingen flora af skovbundsplanter, med mindre da at der var arealer med skov impliceret fra begyndelsen af genopretningen. Iagttagelser her i landet tyder på det samme. Her har man plantager langt over 100 år gamle og stadig uden skovbundsflora.

OM OPRIGTIGHED

Personligt holder jeg meget af naturplejen og dens resultater. Naturlig genopretning betragter jeg med mistro, særligt fordi den betegnes NATUR-genopretning. Måske skulle man vælge at betegne arbejderne og resultatene ærligt: for eksempel genopretter man ikke en skov, man planter en plantage, og man gør den naturvenlig ved at gøre den lys med løv og afvekslende i sit artsvalg. Der er tale om en konstruktion.

Der bevilges i disse år overmåde store beløb til naturgenopretning, herunder til første gangs landskabspleje. Pengene følger ovenpå en årrække med utilstrækkelige midler. Nu er apparatet de færreste steder stort nok til at kunne klare de pludseligt forøgede opgaver. Når apparatet er udbygget, er midlerne formentlig borte. Nå, naget godt kommer der nok ud af det. Men hvordan har det sig med statens pludselige interesse for natur. Kan man tro på, at dens motiver til at betale skyldes konstatering at at vi har mishandlet vor natur? Det stemmer dårligt overens med forringelse af naturbeskyttelseslovene og med en administration af natursager, som ofte er værre end intet. Jeg tror, at selv om der står »til naturgenopretning« på bevil-

lingerne, så skulle der egentlig have stået »til SID og Dansk Arbejdsgiverforening til hjælp i de dårlige tider«.

Naturvennerne og forskerne modtager selvfølgelig beløbene med glæde. Båret af en grøn bølge er genopretningsprojekter fremme i tiden. Man magter ikke at udtrykke nogen skepsis, Jeg er bange for, at man bliver købt. Den frygt går på, at når natur kan genoprettes eller hvis det viser sig, at den kan genoprettes, så behøver man ikke mere at passe godt på den natur, vi har. Så har politikere og tekniske planlæggere købt sig mulighed for at disponere også i de gamle naturområder. De har tydeligt nok længe ønsket det således, her køber de sig til sejren.

Skal naturgenopretning være ærlig, skal ikke alene sprogbrugen være det. Så skal projekterne også være det. Til at afgøre det kunne man have et råd af passende folk. Naturfredningsrådet ville være overmåde anvendeligt i den forbindelse. Det vil regeringen nedlægge! Der skal også være tid til at overveje og drive forstudier i de ofte meget omfattende genopretningsprojekter. Man skal jo træffe dispositioner, der rækker sekler frem i tiden. Det må regeringen og alle interesserede naturfolk også vide. Alene det at man jager projekterne igennem på ingen tid viser, at hensigten ikke er den man bruger i betegnelsen naturgenopretning. Lad os holde os til realistiske projekter, som ikke er større, end at betegnelsen »istand-? . ttelse« rækker.

Eiler Worsøc

STANDING EUROPEAN CONFERENCE FOR THE STUDY OF RURAL LANDSCAPE
K U L T U R L A N D S K A P S H O T E I L Y O N 1 9 9 2

Den ständige konferensen får studier av det rurala landskapet har sitt nåsta måte i Lyon under fårsonrnaren. Ett klipp ur det fårsta cirkulåret finns här nedan.

The next conference will take place in Lyon from Tuesday 9th to Saturday 13th June 1992.

CONFERENCE THEMES

The Conference will deal with "The future of the European rural landscapes". Despite the broad scope of this subject, three main themes will be emphasized :

- Rural landscape change as a result of tourism
- Rural landscape change resulting from industrial development
- Rural landscape : a socio-cultural heritage ?

PROGRAMME

The programma will be divided between working sessions at the University and field excursions. The provisional programme is as follows :

uesday 9th June:

- am. : Welcome of the participants
Presentation of study themes
- p.m. Working session

Wednesday 10th June :

Excursion :The Beaujolais hills, an example of an industrialized rural region.

Thursday 11th June:

- am. Working session
- p.m. Excursion :The Dombas :a traditional rural region close to Lyon.

Friday 12th June:

Excursion :Landscape transformation due to tourism in the Alpine region of Barnas (near Annecy)

Saturday 13th June :

- am.: Working session
- p.m.: Working session
- evening: Dinner-cruise on the Rhâne and Saâne rivers

Närmare upplysningar om motet lämnas av

DANMARK: Karl-Erik Frandsen
Københavns universitet
Historisk Institut
Njalsgade 102
DK-2300 København S

Tlf 31 542211

NORGE : Ann Norderhaug
Kjønner(t)d
N-3140 Borgheim

Tlf 033-84100

SVERIGE: Mats Widgren
Kulturgeografiska inst.
Stockholms universitet
S-106 91 Stockholm

Tlf 08-164856

I forra numret av LOMMEN träffade vi Christer Boethius på Weckla gård. Ingegerd Wachtmeister skrev om hur han förvandlat en blivande granskog till ang. Christer skriver dagbok. Vi får följa årets arbete på .ngen.

ANGSDAGBOK FÖR SKENLA HEMHAGE 1991.

Christer Boethius

Under **januari** hoggs tre storaekar och två bjorkar i den sydostra kanten av ang- en, för att åka ljusinsläppet.

I **april** fick jag hjälp en dag av två grabbar från Flens kommun. De drog ihop riset och fagade litet grann.

I början av **maj** fagade jag litet i det sydostra hornet. Tid och kraft racker inte, tank om man kunde få hjälp med fagningen!

Den 7 **juni** kom Per Vik från länsstyrelsen och inventerade provytorna.

I **midsomartid** drog jag upp all hundlaka, samt började ge ornbråken en ny duvning genom att dra upp den också för hand. (Fick ge upp.)

Kring den 25 **juli** skramlar det om ångskallran.

Dagarna 24-26 **juli**, forslätter med lie på ytor med mycket alggräs.

Den 3 **augusti** gick slåttern av stapeln för fjärde året med ett fantastiskt deltagarrekord: 55 stycken; 36 vuxna och 19 barn och ungdomar. En mindre yta tog jag med slättermaskin kvällen innan, i övrigt lyckades vi slå hela ang, vilket inte hånt förut. En hässja sattes upp, i övrigt kades graset till komposten med hjälp av Leif Rooths duktiga häst Frigga.

Christel Olaius spelade trumpet efter matrasten. Fortåring: inlagd sill och potatis, glass och kaffe. Vid eftermiddagskaffet sjöng vi Taubes Ronnerdahl. Amanda Boethius sjöng visan Vandrings i Gotlandskt ange av E Herrrodsson, Christel spelade bland annat i öppna landskap av Lundell. KAKlingspor videofilmade och fotograferade.

Vadret var varmt och disigt till att börja med, men till eftermiddagen korn solen med anmera varme så svetten flat i strida strörrnar, liksom flådersaften. Bortsett från lite jordgetingar och ett skårsår så blev det en fantastisk slätter och alla ville komma tillbaka till både fagning och slätter 1992. Jag passade också på att dela ut SNF:s temaskrift Ång och hage till dom som ville ha.

Christer undrar om det är möjligt att få in en blånkare i LOMMEN? Så här lyder den: **"Finns det någon bland LOMMENS låsare som kan rita ner en enkel byggnadsbeskrivning till en ångslada, så skulle jag bli mycket glad."**

Fast. n det rör sig om en "hemhage" där man kunde kora in h6sk6rden direkt i gårdsladan vill Christer bygga en lada i ang. Han har ett mycket bårande motiv: "Hoet skall ju egentligen torkas på slag i ang och lagras i lada där för att sedan koras hem på vinterföre. Då kan maximalt med frön spridas på ett naturligt sätt i ang, och vid olika tider."

Ångsladorna är av forskarna bortglörrla byggnader. **Alla uppgifter är intressanta.** Var i en ang placerades ladorna? Spelade markslaget någon roll? Lades de på en berghall eller över ett dike? Hade vader strecket någon betydelse? Vilka rtBtt hade ladan? Vad bestårrrle storleken? Var det normalskorden på ang eller normallasset man kunde kora hem? Vilket virke valde ITBn? Var det sågat eller bilat eller rundtirrner? Vad slags golv och tak valde man. Var placerades ingången och hur var den konstruerad? Hur vanligt var det med ångslador i er hemtrakt? Hur mycket finns kvar i dag? Hade de speciella namn?

Sänd all information ni har om lador, antingen till

LOMMEN, c/o Hålsinglands Im.1Seum, Storgatan 31, S-824 00 HUDIKSVALL.

eller direkt till

Christer Boethius, Weckla gård, S-642 00 FLEN. Tel 0157-70 278.

Vi återkommer förhoppningsvis med ett särskilt ladnurrner av LOMMEN.

LAUGARNES - et rigt kulturlandskab ved Reykjavik.

Erland Porsmose

Rigsantikvar Thor Magnusson giver i en artikel om Laugarnes fra 1985 en grundlig inføring i områdets utroligt spennende historie. Hele området vrirler med arkæologiske levn fra Islands godt 1000-årige historie. Laugarnes vil være en kombination af natur og kultur. Umiddelbart over for næsset ligger mod øst den lille Ø Videy, der nu fungerer som rekreativt område for Reykjaviks beboere. Det vil være naturligt at inddrage Laugarnes i denne sammenhæng. Fra næsset har man en enestående udsigt til Island - en udsigt, der samtidig rummer et indblik i landets natur, historie og nutid.

På vegne af Nordisk Kulturlandskabsforbund har jeg aflagt besøg i Reykjavik i oktober 1990. Hensigten var dels at præsentere forbundet og dets arbejde, dels var forbundet blevet gjort opmærksom på en verserende sag om lokalplanlægningen vedrørende Laugarnes. Som tilrædsende har jeg skrevet især hæftet mig ved områdets oplagte muligheder for at fungere som indgangsport til Islands historie og natur. Naturskønheden i området gør det oplagt at anvende arealet til naturpark. Her på Laugarnes kunne skabes en meget smuk kombination af natur og kultur.

Thor Magnussons artikel danner et velegnet udgangspunkt for en egentlig registrering af levn og fortidsminder på stedet. En sådan arkæologisk-geografisk undersøgelse fulgt op af naturvidenskabelige analyser vil danne et velegnet og helt nødvendigt udgangspunkt for en detaljeret planlægning af områdets fremtid, en planlægning der bør have som formål at bevare og styrke stedets identitet.

Mod sydvest er det et storslået syn over det moderne Reykjavik med strømlinede højhuse og skure med mange farvede tage i stærke kulører, mod øst til det indre fjordsystem kranst af vilde bjerge, der leder ind til Tingvallasletten det islandske samfunds grundvold. Det første øjet støter på i den retning er den lille Ø Videy, hvor munkelostret lå og nu den gamle lensherres bolig ligger, symboler for indflytelsen udefra og samfundstyret unlikt dansk iden. Mod nordvest ser man vidt ud over Faxaflói helt op til vulka-

nen Snæfells Jökull, der minder om, at man står på vulkanøen. Herfra går den direkte reise til jordens indre, hvorfra det svagt svovllugtende badevand kommer.

Alene denne enestående udsigt, gør at hele næsset burde fredes, gøres til en fredelig plet, hvor man lige udenfor storbyen, men uforstyrret af larm og og bilos kunne give sig selv ro til refleksion og oplevelse, men hertil kommer at næsset i sig selv rummer sådanne kvaliteter, at man får et - også i nordisk sammenhæng - enestående særsyn af naturen, natur, kulturlandskab, historie, arkitektur og kunst.

Stadig er der på næsset bevaret vilde pletter, hvor engbunds og strandvegetationer får lov at brede sig til glæde for ikke mindst et rigt fugleliv, men halvdel af næsset udgøres dog af tunet til den nedlagte gård Laugarnes, hvis historie ifølge Njals Saga rækker helt tilbage til Landnarrstiden. Endnu vidner den rægtige høj efter gårdsplanlægningen om århundreders tradition og bebyggelse. Umiddelbart ved gården, som typisk for norrøne tradition, ligger tomten efter den tilhørende kirke, hvis inhegnede og fredede kirkegård endnu ses. På tunet ses regelræssigt anlagte ryggede agre eller høbede på 6-10 meters bredde. En landbrugstradition, der i Danmark indførtes o. år 1000, men blev opgivet igen 800 år efter som følge af forbedrede dræningsmetoder.

I tunets yderkanter ud mod kysten opstod en række mindre aflæggerbrug og et fiskerleje, som vidnesbyrd om befolkningsvæksten og det tiltagende pres på ressourcerne. På Laugarnes kan sammenhængen mellem landbrug, strand og fiskeri derfor direkte aflæses.

Laugarnesgården gav først i 1800-tallet plads til en nybygget bispegård, og sidst i 1800-tallet anlagdes her et spedalskhedshospital - den største træbygning i Island, hvorved det i løbet af en halvtredsårig periode endelig lykkedes at få bugt med den frygtede sygdom. Hospitalet brændte under 1. verdenskrig og området blev sat til af barakker til at huse den engelsk/amerikanske hær, der sikrede øen.

I denne efterladte barakby slag endelig den fremragende billedhugger Sigurjon Olafson sig ned og fortolkede en verden i sten og træbundet afden islandske naturs urkraft på den ene side og storbyens abstrakte kultur på den anden side. Hans atelier er nu orrdannet til et smukt rruseum, hvor billedhuggerkunst, natur og arkitektur spiller sanmen til en umiskændelighed.

En række af de arkæologiske levn området vrimler med burde undersl)ges og tildels markeres, således at folk ved hjælp af skilting, foldere og .afrrærkede gåstier kunne forhøje det i forvejen store udbytte af et ophold her med hele den historiske bevisthed og oplevelse. Levnene fra 1800-1900-tallets dramatiske omvælt-

ninger er ligeså viktige somlandnamstidens levn, rr.ske vigtigere i en fremtidig rigshistorisk sanmenhæng. I forbindelse med barakbyggeriet foretogs opfyldninger, således at det forudses, at en række arkæologiske levn fra 1800-1900-tallet vil være velbevarede .

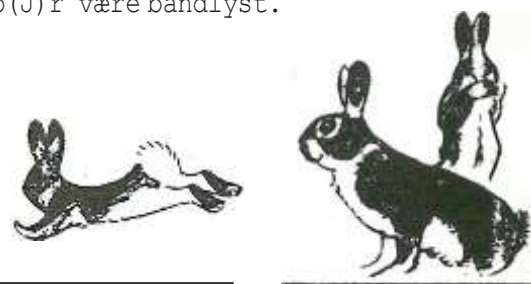
På denne vis tæller såvel stedets udsyn, bevarede rester af vild natur i gåafstand fra hovedstaden, levnene af en 1000-årig udvikling, kunsten og arkitekturen på stedet for en fastholdelse af stedets værdier og en styrkelse af identiteten ved en bevidst planlægning på området, hvor ethvert vejanlæg og ethvert nybyggeri, der ikke hviler på stedets tradition, selvsagt b(J)r være bandlyst.

E T T E R L Y S I N G I

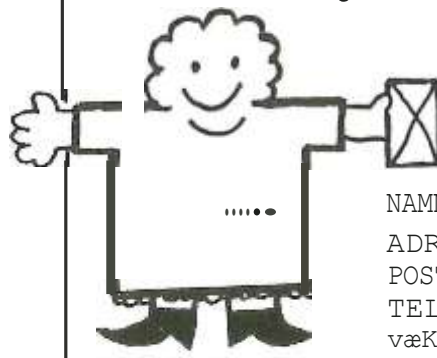
Trd>nderkanin er en kaninrase som står i fare for ådtut. Norsk Landbruksl'11.1Seum var redd det allerede var for seint å gjtre noe for denne rasen, men så har det dukket opp et par oppdrettere som har 15-20 dyr. For å unngå problemer som dårlig fruktbarhet og svakere livskraft vil nu-seet gjerne få vite om det er flere som har tr•nderkanin. Da kan de som har kani-nene bytte avelsdyr slik at nær innavl unngås.

Kansje noen av LOMMENS lesere veit om steder hvor det finnes tr4>1lderkanin7 Iså fall er Nina Hovden, Norsk Landbruksl'11.1Seum, Boks 104, N-1432 AS-NLH, svært intresert i å få vite om det. Hun treffes på telefon 09-94 99 97.

Bd>nder i Tr•ndelag og Nord-Norge med besetninger av storfe som ikke har brukt seminokser eller gardsokser av NRF. Der-som noen velt om noen - kan disse da også ta kontakt med Nina 7

Anmal nya medlemmar

NAMN:
 ADRESS:
 POSTADRESS:
 TELEFON:
 vÆKSAMHET:

RESTAURERING AV ÅNGS- OCH HAGMARKER.

Skotsel av naturtyper. 146 sidor. Rikt illustrerad.
Olof Johansson, Pekka Hedin. Naturvårdsverket 1991.

Det är dyrt att restaurera. Det är mycket billigt, ganska att vårda och underhålla. Detta gäller inteminst ångar och hagar. Dessutom är det inte alls säkert att man når de rätta målen om man ställt upp då restaureringsarbetet startar. Tiden av ohävd och vanvård har spolierat förutsättningarna för att återfå de värden som gått förlostade.

Olof och Pekka förklarar i sin bok varför det kan gå snett och hur man kan gå till väga för att förutsättningarna att lyckas skall vara goda. Med utgångspunkt i fem praktiska exempel - Jordmarkshagen i Mälardalen, Lovnåshagen i Västmanland, Hogsbola ång i Västergötland, Ire i Blekinge och Fjärås bråcka i Halland - belyser de problemen vid restaurering upp.

Genomgången är noggrann. Metoder, hjälpmedel och kostnader behandlas ingående. Inte enbart de som professionellt sysslar med bevarande av odlingslandskap har nytta av boken.

För ideellt arbetande är boken en guldgruva. När de deprimerande misstagen kan undvikas är ju landskapsvård enbart roligt och stimulerande. Också alla de som någonstans har en stuga med igenslurade orngivningar har stort utbyte av boken.

ÅTTEBACKAR OCH ODEGÅRDE N.

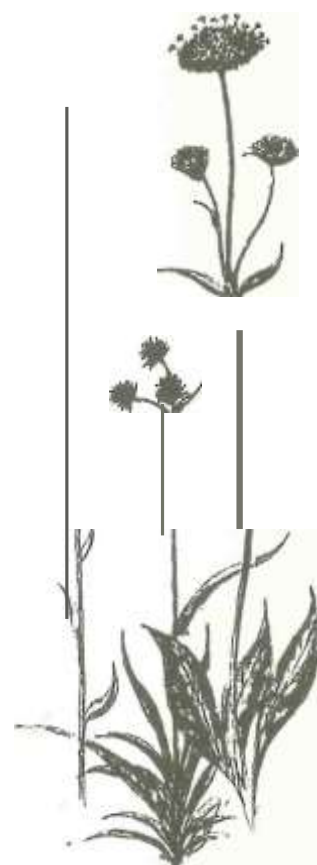
De äldre lantmåterikartorna i kulturmiljövården.
Clas Tollin, Riksantikvarieämbetet - A&W, 1991.

De äldre lantmåterikartorna är en betydelsefull källa när det gäller att tolka landskapets historia och förstå dess utseende i dag. Tollins bok ger en bra överblick av vad vi har fått karter att tillgå och var de finns. Bokens största värde ligger dock i redogörelsen av en enhetlig metod för att gåra och presentera historiska kartöverlägg.

Historiska kartöverlägg ger ett kunskapsunderlag för både forskning och samhällsplanering. Det är viktigt då landskapsanalyser skall göras och det historiska landskapets förändringar skall beskrivas. I samhällsplaneringen har det en direkt tillämpning. Då exempelvis särskilda bevarandeinsatser för landskapsvård skall bedömas och prioriteras är det bra att ha tillgång till den kunskap kartöverläggen kände.

Växter man möter i restaureringsarbetet, både önsade och oönsade, presenteras utförligt i ord och bild. Man förstår varför de finns eller saknas. Pekkas konstnärliga ådra korrmer bäst till sin rätt i de ingående porträtten av olika växter. Tyvärr verkar det som om inspirationen trutit i landskapsbilderna. Kanske är det maneret med tusch och färgkrita som inte riktigt passar i sarranhanget.

*Till dem som återupptar
skotseln av gamla
ångs- och hagmarker*

Överläggen skall kunna läsas och jämföras oberoende av verna som gjorts dem. Vad som främst krävs är standardiserat innehåll och utförande, jämn och hög noggrannhet samt ett arkiv som vårdas och är tillgängligt för alla som behöver använda kartöverläggen.

De beskrivningar som görs av Sveriges olika typer av äldre karter, det symbolspråk som använts och vilka värden olika rättingivelser har gör att boken också är av högt allmänt värde. Dessutom är det en mycket vacker bok. Det är en fröjd att studera de rättinga färgbilderna av äldre karter.

PA UPPTÅCKTSFÅRD I KULTURLANDSKAPET.

Fakta och arbetsideer, Eva-Lena Larsson & Gosta oborn, Bokskogen 1991. 136 sidor. 159:-kronor. Illustrerad med foton, kartor och teckningar.

Boken är tänkt som en inspirationskälla för lärare, naturskoleledare och elever på mellan- och hagstadiet. Den fungerar dock för en mycket vidare krets.

Boken har charm. Den formedlar vitalitet, kunskapen kommer smygande. ögonen öppnas och man VET. En bok att bli glad åt. En bok att bli glad med. Man långtar ut när man låser i den. Man kan inte lämna den herrrra när man går ut. Man återvänder till den, om och om igen. Den väcker upptäckarlusten hos alla, även hos trotta, blaserade, gamla kulturlandskapsvårdare. Den har en direkt fortsättning i det levande landskapet.

Eva-Lena är biolog. Gosta är arkeolog. Båda är PEDAGOGER. De är fångslade av vårt landskap, det kulturlandskap vi alla har rotter i. De förstår. De tolkar. De förklarar och formedlar. De har känsla.

Inledningskapitlet om kulturlandskapets framväxt under 10 000 år, visar den moda de lagt ner på att verkligen koncentrera sitt stoff. Med mindre än 500 ord klarar de presentationen. Det känns ändå som om allt finns med. Till och med vår egen tid och problemen med jordbrukets orrställning,

utarmat kulturarv och genforluster är behandlat. Det korta kapitlet om kartor har också med det mesta.

Självklart enkelt och redigt presenterar de det gamla odlingslandskapet - bondens kulturlandskap - i sju temabilder: ången, hagen, åkern, stenmuren, husgrunden, vågen och fornlåmningen. Sambande förklaras finurligt med hjälp av en potatis. Var odlades den? Hur fick den godselse? Var fanns djuren? Var fick de foder? Var bodde potatisodlaren? Hur

Potatisen kommer igen i avslutningsavsnittet, där svedjebonderna i Gullhogsskolan presenteras. Som ett led i kulturundervisningen i skolan har elever ur årskurs 9 där anlagt och odlat en svedja. Lärarnas och elevernas erfarenheter redovisas.

Illustrationerna är instruktiva och välvalda. Till och med Gosta Svenssons frodiga teckningar, som i en del fall verkar vara alltför fritt fabulerande, har sin pedagogiska rotivering.

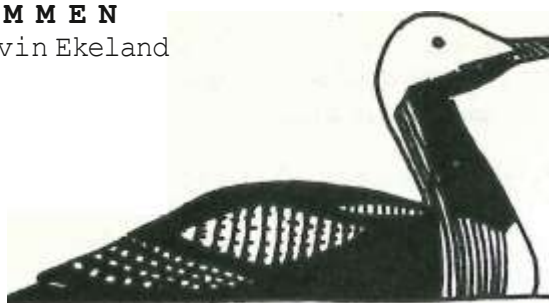
Kelvin Ekeland

stenmuren

LOMMEN

Kelvin Ekeland

Jag har sett något I;B ordet LOM och L0t-n-iE. Ursprunget tycks vara fågelnamnet. Det finns fyra lomarter. Två av dem, srrålommen och storlornnen, finns i narra polarområdet. Båda forekornner från de arktiska områdena och soderut över bland annat Skandinavien. Islornnen och vitnabbade islornnen har mer begränsad utbredning. Den forra finns i narra Nordamerika, delar av Grenland och Island medan den senare häckar i Ryssland, Sibirien, Alaska och narra Kanada.

Som fågelnamn är LOM urnordiskt och lånat i flera andra språk. Med all sannolikhet harmar det ett av storlormens låten, det utdragna HOOULO. Vi har det mer direkt i norskans HEILO. Det återkornner också i islandska HLJOMR, som kan översattas med "bedevande starkt ljud" och LOMR, som har inneborden "skrik". Ordet LOMMA forekommer ibland i betydelsen "genljuda" eller "eka". En del vill även se ett samband med CLAM, som ingår i latinets ord för "skråna" och "skrikhals". (Vi har det exempelvis i reKLAM och slutKLAM.)

LOMHoRD är ett ord för horselbedovad. Det är ett uttryck för fågelskrock av sarnna typ som att bli "galen", det vill säga den sinnesförvirring, som drabbar den som hör goken gala innan han fått något i magen I;B roorgonen. Det som skapade vanan att "dricka för goken" - en sedvänja, som lever kvar i bruket att dricka "kaffegok" (dryck bestående av kaffe, socker och brännvin). Möjligen blev man LOMMIG, LUMMIG, litet slapp, hangig och lätt forlamad, när man hört lorrnen utan något stärke i sig. Man LOMMADE, gick med tunga, vaggande eller ostyriga steg alldeles som lornnen, vilken knappast kan hålla magen ovanför marken när den går. Hin Onde hade ju, när han hjälpte Gud Fader med skapelsearbetet, råkat sätta benen alldeles för långt bak I;B lornnen.

Om det gamla bruket att använda lomskinn i vasker och pungar har med ordet LOMME i den betydelsen att gåra är osäkert. Men det ligger nära till hands att fundera i de banorna. Man kan också se ett samband med "lornne" i betydelsen av något, som hänger vaggande, slappt, utan styrelse - en pung, en vaska, en ficka, en LOMME - i sitt faste I;B eller över klådedräkten.

Våxtnamnet L0t-n-iE är betydligt yngre än fågelnamnet och direkt överfört från betydelsen "vaska" och syftar I;B frokapslarna. Därifrån konroer också det latinska namnet "bursa pastoris", som betyder "herdepung"; den innehållsrika vaska, som gett namn åt vårt kontaktblad.

dh.

Jag hestaller.... .ex Pd upptiickt fjird i kultur-
lalltlskapet for 159:- per styck.

Fraktfritt vid beställning över 400 :-.

Rabatter: 3 % <)ver 600:-, 6 % över 1 000:-.

Returratt inom 10 dagar.

Bockerna skickas med postgiroinbetalningskort.

Vid beställningar från utlandet tillkommer

20:- i gireringsavgift.

D Skicka mig Bokskogens gratis-folder med
hocker om miljöfrågor, na turvctenska p 111.m.

Skola/foretag

Namn

Adress

Kan slind-
ofunkt"rad
inom Norckn .
Mottagan-n
he-talar port nt.

Bokskogen

Svarspost

410265800

S-402 30 Goteborg

Styrelsen har for innevarande verksamhetsår folgende sarmansattning. Ledarnoterna i styrelsen fungerer ogsaa som kontaktpersoner for medlemmarna. Det gaa bra med vern som helst. De som har ordet "kontakt" efter sitt navn har dock som sarskild oppgift att bland annat halla det nationella medlemsregistret aktuellt.

Eiler Wors<l>e, ORDFoRANDE, Lundbergvej 2, Værum, DK-8900 RANDERS.
Danmark. Tel ab 86 445186.

carl-Mam Hæggstrom, VICE ORDFoRANDE. Kontakt. Tornfalksv. 2/26, SF--02620 ESBO.
Finland. Tel a 90-1912016, b 90-597939.

Kelvin Ekeland, SEKRE'TERARE, Storgatan 14, S-824 00 HUDIKSV.ALL.
Sverige. Tel a 021-171000, b 0650-97804.

Per Grau M<l>ller, KASSoR, Marslev byvej 25, DK-5290 MARSLEV.
Danmark. Tel a 66 158600, b 65 951941.

Karl-Erik Frandsen. Kontakt. Københavns Universitet, Historisk Institut,
Njalsgade 102, DK-2300 KØBENHAVN.
Danmark. Tel a 31 542211, b 31 503618.

Marita Karlsson. Kontakt for landskapet Åland. Landskapsstyrelsen,
PB 60, SF-22101 MARIEHAMN.
Åland. Tel a 928-25000, b 928-16887.

Mats G Nettelbladt, Sl'Tåtindvegen 1 B, N-8000 BOD<p>.
Norge. Tel a 081-31573, b 081-27317.

Ann Norderhaug. Kontakt. Kjønnerr||d, N-3140 BORGHEIM.
Norge. Tel a 09-948528, b 033-84100.

Olaf Stroh. Kontakt. Torkelsgatan 10 C, S-75329 UPPSALA.
Sverige. Tel a 018-102290, b 018-126685.

Styrelsens kontaktperson på Island,
Birgitta Spur, Sigurj6n Olafsson Museum, Laugarnestanga 70, IS-105 REYKJAVIK.
Island. Tel a 1-32906.

Medlemsavgiften for 1992 ar 125 kronor i dansk, norsk eller svensk valuta och 85 mark i finsk. Familjemedlemmar betalar 30 kronor respektive 20 mark. Islandska rnedlernnar betalar till danskt konto och i dansk valuta. Fullbetalande rnedlernnar får bland annat årsskriften NORDISK BYGD i fårg och kontaktbladet LOMMEN. Erbjudanden om kurser och exkursioner och mojligheter till kontakter med specialister och fackfolk lånas ogsaa.

POSTGIROKONTO:	Danmark, c/o P Grau Møller	Finland, c/o C-A Hæggstrom
Rorande c/o-	nr 8 96 50 80.	nr 1099 421.
adressen, se		
ovan.	Norge, c/o A Norderhaug	Sverige, c/o O Stroh
	nr 4 51 14 32.	nr 77 52 09-0.

Stod de syften Nordiska Forbundet for Kulturlandskap arbetar for genom att vara medlem, *våra* nya rnedlerrroar och i ovrigt sprida information om forbundet.

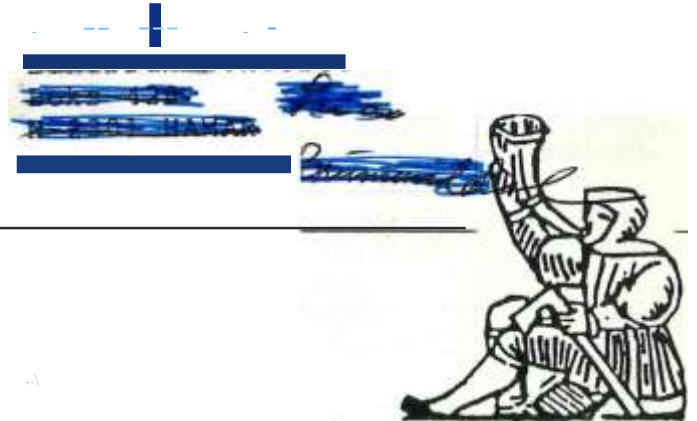
B

AVS

**NORDISKA FORBUNDET
FÖR KULTURLANDSKAP**

c/o Hålsinglands museum
Storgatan 31
S - 824 00 HUDIKSVALL
Sverige

FÖRENINGSBREV TILL

NATIONELLA Kretsar OCH AVDELNINGAR

**NORDISKA FORBUNDET
FÖR KULTURLANDSKAP**

Forbundet har tidigare haft postgirokonto endast i Norge.
Detta har lett till att många har haft problem med sina medlemsavgifter och
att forbundet sannolikt forlorat en del medlemmar.

For att råda bot på detta besluts i samband med årsmötet i Kuusam: > att
inrätta nationellt ansvariga inom styrelsen och nationella postgirokonton
till vilka medlems- och andra avgifter skall betalas.
De olika kontonummern hittas du på föregående sida.

På grund av de problem som varit kan det hända att några medlemmar inte
fått forbundets skrifter NORDISK BYGD och LOMMEN. Om så är fallet håll av
dig till den nationellt ansvarige!
De olika namnen och adresserna hittar du på föregående sida.

Det går naturligtvis också bra att betala in följande medlemsavgifter till
de nationella kontona. Ange vilket år som avses.

Vid varje utskick från forbundet kemmer en del försändelser i retur därför
att adressaten är okänd på angiven adress. Känner du till att någon medlem
i forbundet ur din bekantskapskrets har flyttat, så påminn denne om att
anmäla adressändring. Glöm inte heller själv att anmäla förändringar i din
adress.

OBS!

Du har väl förresten noterat att Forbundet också har en ny adress till kansliet.
Om inte, så se överst till vänster på denna sida.
Sekreterarens namn och adress, med telefonnummer, hittar du på föregående
sida.

Vi har några T-skjortor kvar med forbundsherden över texten NORDISKA
FORBUNDET FÖR KULTURLANDSKAP på hjärtsidan. Vit tröja och svart tryck.
Pris inklusive porto, 100:- kronor eller 65 mark. Beställ från kansliet och
Ange antal och storlek (S, M, L, XL) vid beställning.

EN BRA JULKLAPP SOM OCKSÅ STÖDER FORBUNDET !